

Марта Знак,

аспірантка кафедри давньої історії України
та архівознавства
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
Львів, Україна

Marta Znak,

Postgraduate Student of the Department
of Ancient History of Ukraine and Archival Studies,
Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine

e-mail: maznak@ukr.net
ORCID iD: 0000-0001-5303-7593

Посли генерального сеймика Руського воєводства на коронаційний сейм 1669 року

У статті розглянуто «сеймикові біографії» шістьох послів, які репрезентували Львівську, Перемишльську та Сяноцьку землі Руського воєводства на коронаційному сеймі Міхала Корибути Вишневецького 1669 року. Для дослідження були використанні джерельні матеріали генерального сеймика Руського воєводства другої половини XVII століття. Продемонстровано роль посольства в публічно-політичній діяльності краю.

Ключові слова: посол, генеральний сеймик Руського воєводства, Руське воєводство, коронаційний сейм, Річ Посполита.

Deputies of the General Sejmik of the Ruthenian Voivodeship to the Coronation Sejm of 1669

Studies of Sejms or local parliaments and their influence on the political, military and socio-economic life of the early modern Polish-Lithuanian Commonwealth are widely represented in modern European historiography. Pre-Sejm sejms were convened by the king who sent a writ to each sejmik, outlining the reasons the next Sejm would be held.

In August 1669, the General Sejmik of the Ruthenian Voivodeship took place in Vyshnia, at which six representatives (traditionally two deputies, each from the Lands of Lwow, Przemyśl, and Sanok) were elected to the Coronation Sejm of Michael I. The main idea of the article is to show biographies of the six deputies of the Ruthenian Voivodeship. The paper is based on the source materials of the General Sejmik the second half of the 17th century demonstrates the place of their representation in their public and political activities. Sejms gave the opportunity for the career development of local nobility for politician's beginners and experienced public figures. The role of the deputies was honourable and responsible, as the elected represented the interests of the whole voivodeship. Participation in the work of the Sejm provided an opportunity to join the discussion of important issues of the domestic and foreign policy of the Polish-Lithuanian Commonwealth. However, authority in the local noble society was not the only criterion for election to the embassy, no less important factor was the client-patron relationship. Lot of nobility belonged to family and political groups led by senators and magnates and defended their interests at the Sejmik and Sejm. Among the six deputies elected at the General Sejmik, there were representatives of magnate families and experienced parliamentarians who regularly participated in the Sejm.

Key words: deputies, General Sejmik of the Ruthenian Voivodeship, Ruthenian Voivodeship, Coronation Sejm, Polish-Lithuanian Commonwealth.

Дослідження сеймиків або шляхетських зібрань та їх впливу на політичне, військове та соціально-економічне життя ранньомодерної Речі Посполитої — широко представлені теми у сучасній європейській історіографії. У ранньомодерний період передсеймові сеймики належали до найдавніших і найважливіших різновидів

шляхетських зібрань. Вони передували проведенню вального сейму, тому були ключовим складником парламентсько-представницької системи у польсько-литовській монархії. Головним завданням цих шляхетських з'їздів було обрання представників (послів) від шляхти конкретного воєводства (чи землі) до посольської ізби (нижньої палати сейму) й забезпечення їх настановами

(у формі спеціальної інструкції) щодо питань, які планувалось обговорити на сеймі. Посольство на сейм відкривало великі можливості для місцевої шляхти у реалізації політичних прав (Вінниченко О.О., 2018. С. 133).

Дослідження діяльності локальних передсеймових сеймиків та їхніх репрезентантів на вальному сеймі у часи королювання Міхала Вишневецького викликає стійкий інтерес серед сучасних істориків. У своїх публікаціях польський історик Казімеж Пшибось дає загальну характеристику та перелік усіх відомих послів на коронаційному сеймі 1669 року (Przyboś K., 1998. S. 417–431). Також К. Пшибось детально аналізує постаті усіх послів, що представляли на сеймах Перемишльську землю у 1573–1695 рр. (Przyboś K., 1998. S. 3–36). Марцін Сокальський проливає світло на стосунки шляхти з королем та клієнтарно-патронатні стосунки у час правління Вишневецького (Sokalski M., 2002. 258 s). Польський історик Яцик Каневський простежує взаємозв'язки сеймиків та сеймів у 1669–1673 рр. та вплив місцевих з'їздів на внутрішнє та зовнішнє становище Речі Посполитої (Kaniewski J., 2014. 751 s).

20 серпня 1669 р. у Вишні відбувся генеральний сеймик Руського воеводства, на якому обрали шістьох представників (традиційно по двоє послів від Львівської, Перемишльської і Сяноцької земель) (Вінниченко О.О., 2018. С. 135–136) на коронаційний сейм, що мав розпочатися 1 жовтня того ж року (Konopczyński W., 1948. S. 155). Це мав бути перший сейм за правління короля Міхала Вишневецького, обраного після абдикації (зречення) його попередника на троні Речі Посполитої — Яна Казимира, чие двадцятилітнє королювання принесло розчарування річпосполитським обивателям. Тож коронаційний сейм мав символізувати довгоочікувані зміни в країні, тим більше, що шляхта обрала королем «п'яста» (в його ролі опинився представник князівського роду Вишневецьких) всупереч бажанню сенаторських кіл, які здебільшого підтримували французького кандидата, й була готова захищати свій вибір (Sokalski M., 2002. S. 94–98). Тому учасники передкоронаційних сеймиків — і з числа прибічників новообраного короля, і з числа його опонентів — мусили уважно поставитися до того, хто буде відстоювати їхні інтереси на сеймі.

Мета цієї статті — показати, хто були ті шестеро послів, котрі представляли шляхту Руського воеводства на коронаційному сеймі 1669 р., і на підставі джерельних матеріалів вишеньського сеймика за другу половину XVII ст. продемонструвати, яке місце це посольство посіло в їхній публічно-політичній діяльності.

Першим репрезентантом Львівської землі став князь Костянтин Криштоф Вишневецький, дальній родич новообраного короля. Костянтин

Криштоф Вишневецький (1635–1686) був молодшим сином коронного конюшого Януша Вишневецького та Катажини Євгенії Тишкевич. Мав значні землеволодіння у Руському, Волинському та Подільському воеводствах. Був двічі одружений: перша дружина Урсула Тереза Мнішек (донька сондецького каштеляна Францішка Бернарда Мнішека й Барбари Стадницької), у цьому шлюбі народилася донька Францішка Людвіка. Другою дружиною стала Анна Ходоровська (1661/1663–1711), донька литовського підкоморія Криштофа Ходоровського і Катажини Яблоновської, від другого шлюбу мав двох синів: Януша Антонія та Міхала Сервація. Старшим рідним братом Костянтина Криштофа був коронний великий гетьман Дмитро Єжи Вишневецький — відомий політичний і військовий діяч Речі Посполитої У 1648 р. тоді ще тринадцятирічний Костянтин перебував під опікою свого старшого брата. Спочатку разом з ним, а потім під його командуванням брав активну участь у військових діях, що точилися на теренах Речі Посполитої від середини XVII ст. У більшості битв молодший князь Вишневецький виступав із власним полком, але особливої слави не зажив, залишаючись в тіні свого брата (Czamańska I., 2007. S. 347–349). Недаремно у вишеньській інструкції від 15 жовтня 1664 р. шляхта відзначила військові заслуги Дмитра Єжи, однак і просила короля, щоб не забував про Костянтина (Akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie (далі AGZ). Т. XXI, 1911. S. 393).

К. Вишневецький довгий час не посідав жодного уряду, навіть правління його кровного родича Міхала не посприяло цьому. У березні 1673 р. завдяки підтримці брата Дмитра його призначили подільським воеводою, проте номінація не була реалізована, бо звістка про смерть тодішнього воеводи Александра Белжецького виявилась хибною (Czamańska I., 2007. S. 350). Згодом Костянтин таки став сенатором, отримавши посади брацлавського воеводи в 1676 р. (Там само. S. 350) і белзького воеводи в 1678 р. (Urządniczy województwa bełskiego..., 1992. S. 72). Так само пізно князь з'явився на політичній арені Руського воеводства, очевидно, початково діяв здебільшого на теренах «рідного» Волинського воеводства, у 1663 р. обраний депутатом до Коронного трибуналу від Волинського воеводства (Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700, 2017. S. 43).

Уперше згаданий як учасник сеймика Сяноцької землі 15 травня 1669 р., де виконував функції маршалка й був обраний ротмістром. Аналогічно 20 серпня 1669 р. на передсеймовому сеймику у Вишні був обраний маршалком і водночас послом від Львівської землі на коронаційний сейм Міхала Вишневецького. Згодом

на вишенському передсеймовому сеймику 29 липня 1670 р. його ще раз обирали послом на сейм від Львівської землі (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 507, 504, 517, 518, 531, 538).

Іншим репрезентантом Львівської землі на коронаційному сеймі став Ян Ставський (належав до герба Корчак, що вказує на його місцеве, руське коріння). Ян Ставський (помер 1677 р.), походив з дрібної холмської шляхти, володів селами у Львівській, Перемишльській і Сяноцькій землях. Одружений з Анною Рибінською, у цьому шлюбі народився Миколай Ставський, майбутній перемишльський хорунжий (Niesiecki K., 1738. S. 201), (Przyboś K., 1998. S. 32). У 1648 р. він отримав уряд львівського підчашого, водночас в 1669–1674 рр. виконував обов'язки перемишльського підстарости й перемишльського гродського судді (що вказує на його клієнтарні зв'язки з Радзивіллами), а в 1676 р. став перемишльським підкоморієм (Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku: Ziemia Halicka, Lwowska, Przemyska, Sanocka: spisy, 1987. S. 392). Задовго до 1669 р. брав активну участь у місцевому шляхетському самоврядуванні. 14 червня 1652 р. на передсеймовому сеймику у Вишні вперше був обраний послом на сейм, тоді від Сяноцької землі. За два дні Перемишльська й Сяноцька землі провели окремі сеймики через незгоду з кандидатурами, які мали представляти їх на сеймі, втім сяноцька шляхта погодилася з рішенням вишенського сеймику щодо посольства, що свідчить про довіру до Я. Ставського. На сеймику 13 серпня 1655 р., який ухвалив рішення про збір посполитого рушення між Городком і Вишнею, Я. Ставському доручили огляд місця збору. 10 лютого 1656 р. вперше був обраний маршалком вишенського сеймика. На з'їзді 25 квітня 1658 р. його обирали депутатом від Львівської землі для верифікації податкових ретент (заборгованостей), а на сеймику 25 вересня того ж року йому доручили адміністрування акцизного податку у Львівській землі та увели до складу воєводського фіскального трибуналу. 19 лютого 1665 р. знову виконував функції маршалка передсеймового сеймика у Вишні, де розглядалися питання про податки Львівської та Перемишльської земель, оборону та монетарні справи. У час безкоролів'я 22 жовтня 1668 р. сеймик Львівської землі призначив його до складу тамтешнього каптурового суду.

29 липня 1670 р. Я. Ставський знову був обраний послом від Львівської землі на вальний сейм, а тогорічний серпневий сеймик обрав його депутатом для заслуховування рахунків (AGZ, Т. XI, 1911. S. 103, 175, 188, 190, 232, 259, 398, 400, 401, 412, 480, 538, 553). Під час безкоролів'я після смерті Міхала Вишневецького виконував функції перемишльського каптурового судді, а на сеймику 29 грудня 1673 р. обраний послом на конвокаційний сейм. 9 вересня 1675 р.

маршалкував на вишенському депутатському сеймику. 31 грудня 1675 р. обраний послом до короля. В універсалі від 26 травня 1676 р., виданому королем Яном Собеським, повідомлялося про смерть Яна Ставського й потребу обрання нового депутата до львівської комісії (AGZ, Т. XXII, 1914. S. 2, 6, 34, 36, 61).

Перемишльську землю на сеймі представляв Станіслав Сіцінський (герба Правдич). Станіслав Сіцінський (перед 1620–1681) походив із незалежної сім'ї (четвертий син Якуба). Двічі був у шлюбі, перша дружина — Маріанна, донька сяноцького підчашого Миколая Стадницького, друга — Єфросинія, донька чернігівського каштеляна Здзіслава Яна Замойського; завдяки вдалим одруженням набув чималі маєтності. У першому шлюбі мав трьох дітей, синів Станіслава і Миколая (парнавського хорунжого) й доньку Урсулу (Kaźmierczyk A., 1995–1996. S. 468–470), (Przyboś K., 1998. S. 31). У 1648 р. названий в числі електорів короля Яна II Казимира від Руського воєводства (Elektorów poczet, 1845. S. 323). Приблизно цього ж часу вступив на службу до князя Яреми Михайла Вишневецького, служив у його приватному війську (Kaźmierczyk A., 1995–1996. S. 468). Про службу згадано навіть у вишенській інструкції на коронаційний сейм 1669 р. (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 530). У 1649 р. брав участь в обороні Збаража, а в 1651 р. — у битві під Берестечком. Того ж року князь Я. Вишневецький у власному тестаменті згадував про вірність С. Сіцінського та записав йому 1500 злотих винагороди (Kaźmierczyk A., 1995–1996. S. 468–469). У 1651 р. виконував обов'язки перемишльського гродського писаря (треба гадати — як клієнт Я. Вишневецького), в 1661 р. отримав уряд перемишльського підсудка, а в 1670 р. — перемишльського земського судді (Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku..., 1987. S. 386).

У сеймиковій документації С. Сіцінський вперше згаданий у постанові від 23 травня 1651 р., коли шляхта Перемишльської землі обрала його депутатом, кооптуючи до складу місцевого земського суду. На передсеймовому сеймику 31 грудня 1653 р. йому доручили провести ревізію перемишльських гродських книг. 8 липня 1655 р. вперше виконував функції маршалка сеймика, також був обраний депутатом для слухання рахунків поборців Сяноцької землі (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 81, 145, 173, 174).

Згодом упродовж 15 років сім разів виконував функції маршалка: на сеймиках Перемишльської землі (10 листопада 1656 р., 31 жовтня 1667 р., 8 квітня 1669 р.) і на вишенських сеймиках (11 квітня 1658 р., 25 квітня 1658 р., 13 вересня 1660 р. і 11 серпня 1661 р.) (Там само. S. 207, 208, 461, 503, 229, 314, 329, 330, 331, 332). Регулярне обрання маршалком свідчить про авторитет і зв'язки С. Сіцінського у середовищі місцевої

шляхти. На вишенських сеймиках 12 вересня 1656 р. і 9 жовтня 1662 р. його обирали послом до короля, 23 жовтня 1663 р. — суддею до перемишльського скарбового суду. Врешті на сеймику 15 жовтня 1664 р. вперше обраний послом на сейм, тоді репрезентував Львівську землю, а на сеймику 28 вересня 1666 р. став послом від Перемишльської землі (AGZ, T. XXI, 1911. S. 199, 358, 374, 377, 421).

У часи безкоролів'я після абдикації Яна II Казимира сеймик 28 жовтня 1668 р. призначив С. Сіцінського каптуровим суддею Перемишльської землі, а на з'їзді 12 червня 1669 р. в обозі під Перемишлем обраний полковником цієї землі (Там само. S. 482, 510, 512). Також брав участь в елекції короля Міхала Вишневецького (Kaźmierczyk A., 1995–1996. S. 469).

На відміну від інших послів Руського воеводства, відомо про активну діяльність С. Сіцінського на коронаційному сеймі 1669 р., що знайшло відображення на сторінках одного з сеймових діаріїв. 19 жовтня С. Сіцінський, разом з сандомирським суддею, вимагав виділення коштів на укріплення фортеці міста Кросно. Також 7 листопада спільно з кременецьким підкоморієм Стефаном Ледуховським брав участь у гонитві за київським послом Яном Александром Олізаром, через дії якого й був зірваний коронаційний сейм (Diariusz sejmu koronacyjnego 1669 roku, 2004. S. 40, 86).

З 1670 р. по 1676 р. С. Сіцінського ще тричі обирали послом на сейм від Перемишльської землі: на сеймиках 29 липня 1670 р. (AGZ, T. XXI, 1911. S. 538), 31 грудня 1675 р. і 10 грудня 1676 р. (AGZ, T. XXII, 1914. S. 39, 69).

На коронаційному сеймі 1676 р., за свідченням автора одного з діаріїв, С. Сіцінського висували на сеймового маршалка, але він не отримав достатньо голосів. На цьому ж сеймі він виконував функції депутата для написання конституції, увійшов до військової ради зі сторони короля Яна III і був призначений членом комісії з питань пограниччя з Угорським королівством (Kaźmierczyk A., 1995–1996. S. 469).

Востаннє на вишенському сеймику С. Сіцінський згаданий 3 листопада 1678 р., коли шляхта призначила його наглядати за реконструкцією перемишльських укріплень, поруйнованих пожежею (AGZ, T. XXII, 1914. S. 94). Також відомо, що в 1681 р. був обраний депутатом до Коронного трибуналу від Руського воеводства (Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700, 2017. S. 142).

Другим представником від Перемишльської землі став Александер Ястковський (герба Равич). Точні роки життя А. Ястковського невідомі, помер після 1688 р. Осів у Перемишльській землі, одружившись з Геленою Рибінською, був побожним католиком і клієнтом Станіслава Конецпольського (Herbarz polski Kaspra Niesieckiego, T. IV, 1839. S. 461), (Przyboś K., 1998. S. 27).

Свою урядову кар'єру він розпочав у 1661 р. як королівський секретар. У 1662 р. виконував обов'язки перемишльського гродського писаря, у 1667 р. отримав уряд перемишльського мечника, у 1671 р. — перемишльського підсудка, у 1683 р. — перемишльського земського судді (Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku..., 1987. S. 343).

25 квітня 1658 р. вперше згаданий як учасник сеймового зібрання в якості екзактора (збирача) ланового податку Перемишльської землі. У тому ж році 25 вересня його вперше обрали сеймовим маршалком. Учасники сеймика 22 травня 1662 р. квітували А. Ястковського як поборця ланового, а на реляційному сеймику 6 червня 1667 р. його знову обрали маршалком. Після зречення Яна II Казимира на з'їзді 28 жовтня 1668 р. був обраний каптуровим суддею Перемишльської землі (AGZ, T. XXI, 1911. S. 230, 255, 264, 353, 454, 455, 482).

У 1669 р., вже після обрання послом Перемишльської землі на коронаційний сейм, А. Ястковського на сеймику 24 серпня призначили також депутатом для вислуховування рахунків. В 1671–1672 рр. тричі головував на сеймиках: 1 серпня 1671 р. — на перемишльському сеймику; 25 травня 1672 р. — на вишенському передсеймовому сеймику (тоді його також обрали послом від Перемишльської землі на надзвичайний сейм); 13 грудня 1672 р. — на вишенському сеймику (Там само. S. 518, 531, 570, 593, 596, 616).

Після смерті короля Михайла Вишневецького згідно з вишенською ухвалою від 29 грудня 1673 р. А. Ястковський увійшов до складу перемишльського каптурового суду (Там само. S. 2). У квітні 1674 р. названий серед електорів Яна III Собеського від Руського воеводства (Elektorów poczet, 1845. S. 126). Продовжував публічну діяльність і за правління цього монарха: зокрема представляв Руське воеводство в Коронному трибуналі на сесії 1678/1679 р. (Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700, 2017. S. 142). На сеймику 10 липня 1685 р. обраний депутатом для вислуховування податкових рахунків, а 16 грудня 1687 р. маршалкував на вишенському сеймику (AGZ, T. XXII, 1914. S. 172, 204, 215, 216).

Першим представником Сяноцької землі на коронаційний сейм названий Єжи Ян Вандалін Мнішек (помер у 1693 р.), старший син Францішека Барнарда й Барбари Стадницької. У шлюбі з Анною Ходкевич мав трьох синів: Юзефа, Леопольда Анджея, Якуба Ігнація та двох доньок: Катажину Людвіку, дружину Яна Самуеля Чорторийського, та Констанцію, дружину каліського воеводи Стефана Лещинського (Matwijowski K., 1976. S. 468–469). Цей представник впливового у Руському воеводстві роду посідав численні гродові й негродові староства: Щирецьке (з 1654 р.), Белзьке (з 1661 р.), Дембовецьке (з 1661 р.), Сяноцьке (з 1661 р.),

а в 1683 р. отримав сенаторський уряд волинського воєводи (Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku..., 1987. S. 367).

Політична кар'єра Є.Я. Мнішека розпочалася в середині XVII ст. Уперше в сеймиковій документації він згаданий як маршалок вишенського сеймика 10 лютого 1650 р., скликаного задля ухвалення податку, а 11 вересня 1651 р. головував на депутатському сеймику (AGZ, T. XXI, 1911. S. 71, 89).

З кінця 1651 р. Є.Я. Мнішек перервав свою діяльність на шляхетських зібраннях Руського воєводства: він їздив на навчання у Падуанський університет і повернувся на батьківщину в середині 1659 р. (Matwijowski K., 1976. S. 468). Уже 7 липня того ж року був обраний маршалком сяноцького сеймику, скликаного задля організації оборони цієї землі. 15 жовтня 1664 р. його вперше обрали послом на сейм від Сяноцької землі, також учасники тодішнього передсеймового сеймика у своїй інструкції просили, щоб у Хирові, дідичному володінні Мнішеків, ї надалі було дозволено зберігати вина (AGZ, T. XXI, 1911. S. 292, 377, 397).

У 1665–1666 рр. Є.Я. Мнішек брав участь в організації оборони Сяноцької землі від угорських нападів (Matwijowski K., 1976. S. 468). Зокрема у постанові вишенського сеймика від 19 лютого 1665 р. він згаданий як ротмістр піхоти, а в сяноцькій ухвалі від 28 вересня 1666 р. вказано, що піхота повинна підпорядковуватися сяноцькому старості. Вдруге був призначений ротмістром Сяноцької землі на реляційному сеймику 6 червня 1667 р., цей раз — через турецьку загрозу. На передсеймовому сеймику 28 вересня 1666 р. Є.Я. Мнішека знову обрали представником Сяноцької землі на вальний сейм, наступного разу на сеймику 23 липня 1668 р. — послом на абдикаційний сейм. У часи безкоролів'я після зречення Яна II Казимира на з'їзді 28 жовтня 1668 р. увійшов до складу каптурового суду (AGZ, T. XXI, 1911. S. 400, 419, 451, 421, 473, 482).

У 1669 р. Є.Я. Мнішек брав участь в елекції нового короля Міхала, підписався від Перемишльської землі (Matwijowski K., 1976. S. 469). В інструкції передсеймового сеймика 20 серпня 1669 р., який власне й обрав його послом від Сяноцької землі на коронаційний сейм Вишневецького, зазначалося, що Є.Я. Мнішек здійснював за власний кошт реставрацію та фортифікацію старостинського замку в Сяноку. Наступного року також як посол брав участь у черговому, осінньому, сеймі 1670 р.

Вишенські сеймики 12 червня 1671 р. і 20 липня 1672 р. доручили Є.Я. Мнішеку організувати збір сяноцької шляхти на посполите рушення, тож маршально 20 серпня 1672 р. він як сяноцький староста звертався до місцевих мешканців із закликком до оборони своєї землі. 30 серпня того ж року першим згаданий у реєстрі зем'ян

Сяноцької землі, зібраних на посполите рушення під Сяноком. З'їзд сяноцької шляхти, проведений 26 жовтня 1672 р. в обозі під Любліном, постановив не розпускати обидві сяноцькі хорутви (одна з них перебувала під безпосередньою командою сяноцького старости), які мали навести порядок у Сяноцькій землі (з огляду на напади свавільних куп і селянські бунти): хорутви мали діяти за ординансами Є.Я. Мнішека як полковника. Він же за дорученням учасників і підписав постанову з'їзду — так само, як ухвалу наступного з'їзду, який відбувся вже в Сяноку 19 листопада 1672 р. і розпустив сяноцьке посполите рушення, поклавши на полковника обов'язок знову скликати його в разі потреби (AGZ, T. XXI, 1911. S. 518, 524–525, 538, 564, 598, 602–603, 605, 609, 611).

Після смерті короля Міхала вишенський сеймик 29 грудня 1673 р. обрав Є.Я. Мнішека до складу каптурового суду Сяноцької землі (AGZ, T. XXII, 1914. S. 2.) У 1674 р. брав участь в елекції Яна III Собеського (Elektorów poczet, 1845. S. 226). У зв'язку з турецькою загрозою в 1675 р. було скликано посполите рушення, згідно з постановою шляхти Сяноцької землі від 29 липня Є.Я. Мнішека знову було призначено полковником. 31 грудня того ж року обраний послом на коронаційний сейм (AGZ, T. XXII, 1914. S. 30–32, 39). На депутатському сеймику 12 вересня 1678 р. його обрали депутатом до Коронного Трибуналу (Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700, 2017. S. 142). У подальшому публічна діяльність Є.Я. Мнішека — з огляду на отримання ним сенаторського уряду в іншому воєводстві — на теренах Руського воєводства припинилась, проте в інструкціях вишенських сеймиків від 10 грудня 1687 р. і 5 грудня 1689 р. було відзначено його заслуги та вміщено прохання винагородити правом вільного ярмаркування в його маєтностях (AGZ, T. XXII, 1914. S. 209, 224).

Іншим представником від Сяноцької землі був обраний Мацей Станіслав Устжицький (герба Пжестжал). М.С. Устжицький (помер у 1684 р.), був другим сином Анджея Устжицького і Анни Кавецької. Налезав до заможної шляхти, від 1669 р. перебував у таборі регалістів. Одружений з Маріанною Бжезінською, син Клеменс Ігнацій Устжицький, сяноцький каштелян (Herbarz polski Kaspra Niesieckiego, T. IX, 1842. S. 205), (Przyboś K., 1998. S. 34). У 1638 р. виконував обов'язки перемишльського підстарости (за старостування там Яна Миколая Даниловича), в 1655 р. номінований на уряд сяноцького підсудка, в 1667 р. — сяноцького земського судді, а в 1682 р. призначений сяноцьким каштеляном (Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku..., 1987. S. 401).

На депутатському сеймику 9 вересня 1652 р. був обраний ревізором ланів Перемишльської землі, а на сеймику 4 серпня 1653 р. — одним із членів

посольства до короля. На передсеймовому сеймику 19 травня 1654 р. вперше обраний послом на сейм, тоді репрезентував Перемишльську землю. Після цього сейму 11 серпня 1654 р. у Вишні відбувся реляційний сеймик, учасники якого доручили М.С. Устжицькому представляти Перемишльську землю на Радомському трибуналі. На сеймику 28 квітня 1655 р. — вже як сяноцький підсудок — залучений до збирання чопового податку цієї землі, тоді ж знову обраний послом на сейм від Перемишльської землі. 12 січня 1657 р. вперше виконував функції маршалка сеймику Перемишльської землі. Учасники передсеймових сеймиків 21 червня 1658 р. і 28 лютого 1659 р. обрали його послом на сейм (спершу Сяноцької землі, вдруге від Перемишльської землі), а 23 червня 1659 р. він виконував функції маршалка реляційного сеймика. 6 липня 1659 р. М.С. Устжицький як посол спеціальним листом звертався до зем'ян Сяноцької землі щодо податків, ухвалених на сеймі. 23 лютого 1662 р. на передсеймовому сеймику йому доручили виконання двох функцій: посла від Перемишльської землі та маршалка цього ж сеймику. На сеймику 26 червня 1662 р. обраний комісаром скарбового трибуналу (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 113, 137, 148, 159, 165, 166, 210, 240, 269, 287, 289, 339, 345, 355).

В інструкції передсеймового сеймика від 15 жовтня 1664 р. вміщено прохання, щоб сейм апробував фундацію костелу в дідичному селі Устжицького Ясень. Подібне звернення (щодо сеймової апробації для плебанії у володіннях М.С. Устжицького) повторно вписали в інструкцію передсеймового сеймика 28 вересня 1666 р., який обрав сяноцького підсудка послом на сейм (Там само. S. 394, 421, 435). Врешті сейм 1667 р. апробував фундацію плебанії (Volumina Legum. Prawa, konstytucye u przywileie Krolestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego u Wszystkich prowincyi należących, Т. 4, 1860. S. 453).

У 1669 р. представляв Сяноцьку землю на коронаційному сеймі Міхала Вишневецького (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 518), і в сеймовому діарії відзначено помітну активність сяноцького земського судді під час сеймових засідань, зокрема в обговоренні претензій екзулянтів (вигнанців) на Кросненське староство й щодо вільних урядів (Diariusz sejmiku korońskiego 1669 roku, 2004. S. 33, 46, 47).

Згодом, в 1670-х роках, М.С. Устжицького ще чотири рази обирали послом від Сяноцької землі: на сеймиках 29 липня 1670 р., 25 травня

1672 р. (AGZ, Т. XXI, 1911. S. 538, 593), 29 грудня 1673 р. і 10 грудня 1676 р. (AGZ, Т. XXII, 1914. S. 6, 69). У часи безкоролів'я 1673 р. виконував функції каптурового судді (Там само. S. 2), наступного року брав участь в елекції Яна Собеського від Руського воєводства (Elektorów poczet, 1845. S. 389). На сеймику 4 січня 1676 р. обраний депутатом для поквитування поборців, а на сеймику 4 травня того ж року відряджений до складу комісії у Львові щодо оплати військовим. У сеймиковій постанові від 1 червня 1677 р. згаданий серед ревізорів міста Кросно (AGZ, Т. XXII, 1914. S. 50, 58, 88). Представляв Руське воєводство в Коронному трибуналі на сесії 1679/1680 р. (Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700, 2017. S. 149).

Отже, сеймики відкривали широкі можливості для кар'єрного росту місцевих шляхтичів — як для політиків-початківців, так і для досвідчених публічних діячів з-поміж воєводських земських урядників. Ключовим у сеймиковій діяльності регіональних політиків поставало посольство на сейм, що не лише давало їм змогу долучитися до обговорення важливих питань внутрішнього та зовнішньополітичного життя Речі Посполитої, але й засвідчувало їх авторитет, здобутий завдяки активній участі у місцевих шляхетських зібраннях. Роль посла була почесною та відповідальною, тому що обранці представляли інтереси цілої землі, повіту або воєводства. Утім авторитетність у місцевому шляхетському соціумі не була єдиним критерієм для обрання на посольство, не менш важливим чинником ставали клієнтарно-патрональні відносини. Чимало з сеймикових діячів належали до родинно-політичних угруповань, очолюваних сенаторами й магнатами, й виборювали інтереси останніх на сеймиках та сеймах. Зазвичай патрони діяли через своїх клієнтів з-поміж місцевої шляхти, проте у критичні політичні моменти й самі виступали на сеймиковому форумі. Так сталося на передкоронаційному сеймику у Вишні в 1669 р., коли серед шістьох репрезентантів Руського воєводства, відряджених на сейм, бачимо і представників магнатських родів (Є.Я. Мнішек і К. Вишневецький, причому останній перед тим не відзначався активністю на місцевих шляхетських з'їздах), і досвідчених парламентаріїв, котрі регулярно послушали на сейми (С. Сіцінський і М.С. Устжицький), і багатолітніх місцевих активістів, які однак дотепер не мали помітного сеймового досвіду (А. Ястковський, почасти Я. Ставський).

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

Вінниченко О.О. Сеймики українських воєводств у 1569–1648 роках. «Прикладом своїх предків». Історія парламентаризму на українських землях у 1386–1648 роках: Польське королівство та Річ Посполита: в 2 т. Т. 1 / За ред. В.М. Михайловського. Київ : Темпора, 2018. С. 101–179.

- Akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. T. XXI: Lauda sejmikowe. T. II. Lauda wiszeńskie 1648–1673 r. / Opr. A. Prochaska. Lwów: Z drukarni E. Winarza we Lwowie, 1911. 786 s.
- Akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. T. XXII: Lauda sejmikowe. T. III. Lauda wiszeńskie 1673–1732 r. / Opr. A. Prochaska. Lwów: Z drukarni E. Winarza we Lwowie, 1914. 868 s.
- Czamańska I. Wiśniowieccy. Monografia rodu. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2007. 552 s.
- Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700 / Opr. L.A. Wierzbicki. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 2017. 332 s.
- Diariusz sejmu koronacyjnego 1669 roku / Opr. K. Przyboś, M. Ferenc. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica», 2004. 111 s.
- Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektorów Jana Kazimierza roku 1648, Jana III. roku 1674, Augusta II. roku 1697, i Stanisława Augusta roku 1764, najjaśniejszych Królów Polskich, Wielkich Książąt Litewskich, i.t.d. / Ułożył i wydał Oswald Zaprzaniec z Siemuszowej Pietruski. Lwów: Nakładem Kajetana Jabłońskiego, 1845. 446 s.
- Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych / Wydany przez Jana Nep. Bobrowicza. T. IV. Lipsk: Nakładem i drukiem Breitkopfa i Haertela, 1839. 518 s.
- Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych / Wydany przez Jana Nep. Bobrowicza. T. IX. Lipsk: Nakładem i drukiem Breitkopfa i Haertela, 1842. 468 s.
- Kaniewski J. Sejmiki koronne wobec problemów wewnętrznych Rzeczypospolitej za panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669–1673). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2014. 784 s.
- Każmierczyk A. Siciński Stanisław (przed 1620–1681). *Polski słownik biograficzny*. T. 37. / red. H. Markiewicz. Warszawa, Kraków: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, 1995–1996. S. 468–470.
- Konopczyński W. Chronologia sejmów polskich 1493–1793. Archiwum Komisji Historycznej. Seria II. T. IV. Kraków: Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności, 1948. 169 s.
- Matwijowski K. Mniszech Jerzy Jan Wandalin h. własnego (zm. 1693). *Polski Słownik Biograficzny*. T. 21. / red. E. Rostworowski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1976. S. 468–469.
- Niesiecki K. Korona polska przy złotey wolności starożytnemi rycerstwa polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego kleynotami ... ozdobiona [...]. T. IV. Lwów: W Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis Jesu, 1738. 820 s.
- Przyboś K. Posłowie na sejm koronacyjny króla Michała 1669 roku. *Studia Historyczne*. 1998. T. 41, nr. 3. S. 417–431.
- Przyboś K. Reprezentacja sejmowa ziemi przemyskiej w latach 1573–1695. *Rocznik Przemyski*. 1998. T. 34, zes. 4. S. 3–36.
- Sokalski M. Między królewskim majestatem a szlachecką wolnością. Postawy polityczne szlachty małopolskiej w czasach Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze Historia Iagellonica, 2002. 258 s.
- Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku: Ziemie Halicka, Lwowska, Przemyska, Sanocka: spisy / oprac. K. Przyboś. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1987. 415 s.
- Urzednicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: spisy / oprac. H. Gmiterek, R. Szczygieł. Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1992. 280 s.
- Volumina Legum. Prawa, konstytucje y przywileje Krolestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y Wszystkich prowincyi należących. T. 4. Petersburg. 1860. S. 429–460.

REFERENCES

- Bobrowicz, J. N. (Comp.). (1839). *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych*. T. IV. Lipsk: Nakładem i drukiem Breitkopfa i Haertela [in Polish].
- Bobrowicz, J. N. (Comp.). (1842). *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych*. T. IX. Lipsk: Nakładem i drukiem Breitkopfa i Haertela [in Polish].
- Czamańska, I. (2007). *Wiśniowieccy. Monografia rodu*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie [in Polish].
- Gmiterek, H., & Szczygieł, R. (Comps.). (1992). *Urzednicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka [in Polish].

- Kaniewski, J. (2014). *Sejmiki koronne wobec problemów wewnętrznych Rzeczypospolitej za panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669–1673)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego [in Polish].
- Każmierczyk, A. (1995–1996). Siciński Stanisław (przed 1620–1681). In H. Markiewicz (Ed.), *Polski słownik biograficzny* (Vol. 37, pp. 468–470). Warszawa, Kraków: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk [in Polish].
- Konopczyński, W. (1948). *Chronologia sejmów polskich 1493–1793. Archiwum Komisji Historycznej, Seria II, T. IV*. Kraków: Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności [in Polish].
- Matwijowski, K. (1976). Mniszech Jerzy Jan Wandalin h. własnego (zm. 1693). In E. Rostworowski (Ed.), *Polski Słownik Biograficzny* (Vol. 21, pp. 468–469). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk [in Polish]
- Niesiecki, K. (1738). *Korona polska przy złotej wolności starożytnymi rycerstwa polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego kleynotami ... ozdobiona [...]*. T. IV. Lwów: W Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis Jesu [in Latin, Polish].
- Pietruski, O. (Comp.). (1845). *Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektorów Jana Kazimierza roku 1648, Jana III. roku 1674, Augusta II. roku 1697, i Stanisława Augusta roku 1764, najjaśniejszych Królów Polskich, Wielkich Księżąt Litewskich, i.t.d.* Lwów: Nakładem Kajetana Jabłońskiego [in Polish].
- Prawa, Konstytucje y Przywileje Królestwa Polskiego, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y wszystkich Prowincyi należących. (T. 4). (1860). Petersburg [in Latin, Polish].
- Prochaska, A. (Comp.). (1911). *akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. T. XXI: Lauda sejmikowe. T. II. Lauda wiszeńskie 1648–1673 r.* Lwów: Z drukarni E. Winarza we Lwowie [in Latin, Polish].
- Prochaska, A. (Comp.). (1914). *akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. T. XXII: Lauda sejmikowe. T. III. Lauda wiszeńskie 1673–1732 r.* Lwów: Z drukarni E. Winarza we Lwowie [in Latin, Polish].
- Przyboś, K. (1998). Posłowie na sejm koronacyjny króla Michała 1669 roku. *Studia Historyczne*, 41, nr. 3, 417–431 [in Polish].
- Przyboś, K. (1998). Reprezentacja sejmowa ziemi przemyskiej w latach 1573–1695. *Rocznik Przemyski*, 34, zesz. 4, S. 3–36 [in Polish].
- Przyboś, K. (Comp.). (1987). *Urzednicy województwa Ruskiego XIV–XVIII wieku: Ziemia Halicka, Lwowska, Przemyska, Sanocka: spisy*. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk [in Polish].
- Przyboś, K., & Ferenc, M. (Opr.). (2004). *Diariusz sejmiku koronacyjnego 1669 roku*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica» [in Latin, Polish].
- Sokalski, M. (2002). *Między królewskim majestatem a szlachecką wolnością. Postawy polityczne szlachty małopolskiej w czasach Michała Korybuta Wiśniowieckiego*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze Historia Iagellonica [in Polish].
- Vinnychenko, O. O. (2018). Seimyky ukrainskykh voievodstv u 1569–1648 rokakh. In V. M. Mykhailovskyi (Ed.), «Prykladom svoikh predkiv». *Istoriia Parlamentaryzmu na ukrainskykh zemliakh u 1386–1648 rokakh: Polske korolivstvo i Rich Pospolyta* (Vol. 1, pp. 101–179). Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Wierzbicki, L. A. (Comp.). (2017). *Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, część II: 1661–1700*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe [in Polish].

Дата надходження статті до редакції: 29.05.2021.

Creative Commons Licenses: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)